

Col. Teodor E. Grabowski 1.X. 1993.

FUNDACJA
"Archiwum i Muzeum Górnickie"
Armii Krajowej w Górnym Śląsku
87-100 Górniki Śląskie
tel.: 66-22-101, 66-22-102, 66-22-103, 66-22-104
REGON 870302738

MEMORIAL
General Marii Wittek

ZWZ-AK Słpstk

+

NOWAK

zd. KIC

ROMANA

247

1

J. 247/WSK

**SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI**

Nowak

Romana

z d. Kic ps. „Roma”

I./1. Relacja ✓ K. 2, 5-2

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora —

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora —

II. Materiały uzupełniające relację ✓ K. 2, 5-2

III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —

III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 —

III./5. Inne ... —

IV. Korespondencja —

V. Nazwiskowe karty informacyjne ✓ 3

VI. Fotografie —

I/1. Relacja:

- Relacja o niezwykłej uczestniczącej walc o niepodległość -
Romana Nowak, opr. pwr A. Kowalski, podpisane pwr
M. Szwedk. Wpłyś do Archiwum E.2. VIII, 1978. Msp. puchitła
oryg. K.2, s. 1-2.

Relacja o niezwykłej uczestniczącej w walkach o niepodległość

+ ROMANA NOWAK

174/1
174/1/56
ARCHIWUM
Elżbiety Zawackiej

poz. 174/1/56
data wpływu 17/1 1978/1

I. Dane osobiste

1. Romana Nowak z domu Kicowna - Nowakowa
2. Ur. 24. listopada 1914 roku Brzesko woj. Krakowskie
Rozstrzelana 29.10 1943r w Oświęcimiu.
3. Córka Feliksa i Eugenii z d. Bogacz.
4. Ojciec kierownik szkoły w Katowicach.
Liczna rodzina 3-siostry nauczycielki.
5. Wykształc. średnie-nauczycielka w Gorkach, Pawłowicach
i Piotrowicach na Śląsku.
Wesoła, o dużych zainteresowaniach społecznych, od
dzieciństwa wyrosła w ZHP, w okresie pracy nauczycielki
organizowała drużyny harcerskie i życie kulturalne
we wsiach gdzie była zatrudniona. Bardzo religijna.
6. Adres siostry Anna Kicowna Gliwice

II. Okres przedwojenny do 1. IX. 1939 r.

1. 6 sierpnia 1939 roku wyszła za mąż za Klemensa Nowaka
urzędnika Wydziału Finansowego w Katowicach, por. wojska
polskiego, który zginął pod Katyniem.
2. Przeszkolenie harcerskie POK.

III. Okres okupacji do maja 1945 r.

1. W czasie okupacji nie pracowała zawodowo. Prowadziła
tajne nauczanie bez reszty była oddana pracy konspi-
racyjnej.
2. Po powrocie z przymusowej ewakuacji w październiku
1939 roku stała się jedną z czołowych działaczek
tajnej pracy harcerskiej w Piotrowicach Śl., które
od listopada 1939 roku należały do czołowych ośrodków
pracy SZP-ZWZ-Ak.
W pracy harcerskiej współpracowała z Janiną Lewicką
i Adelą Korczyńską z konspiracyjnej Komendy ZHP na
Śląsku, w listopadzie 1939 roku zaprzysiężona łącznicz-
ka dr Bolesława ~~Wigand~~ szefa służby sanitarnej
SZP od 1941 roku ~~do~~ do spraw Śląska między
delegaturą a Komendą.

3. Jeździła jako łączniczka na tereny zaolziańskie do Bogumina i Jabłonkowa, do Zagłębia komunikując się z melinami gdzie przebywał dr Wiechuła, przewoziła rozkazy, pieniądze, prasę a nawet broń, organizowała spotkania dr Wiechuły z ludźmi z konspiracji. Pod koniec 1939 roku musiała się ukrywać, ~~na~~
4. Brak danych - potocznie nazywana Roma lub Ramona.
5. Z końcem 1942 roku zmuszona do ukrywania się wskutek poszukiwania jej przez gestapo. Została aresztowana w kwietniu 1943 roku pod Żorami w Osinach. Osadzona w śledczym więzieniu w Mysłowicach, torturowana nie wydała snanch sobie bardzo licznych kontaktów terenowych. Przewieziona do dyspozycji katowickiego gestapo w Oświęcimiu przeżyła tam dalsze okrutne badania w Politische Abteilung - w Oddziale politycznym. Między innymi osławioną huśtawkę Bogera. Choćowała na tyfus, przebywała jako więzień polityczny nr 40791 w bloku 2-A-X-21. Ostatni list rodzina otrzymała 25 września 1943 roku. Została rozstrzelana z wyroku sądu doraźnego 20 października 1943 roku.

Źródła; ZW Janke Śląsk podziemny, Żywulski Krystyna-Przeżyłam Oświęcim
 ZW Janke w Armii krajowej w Łodzi i na Śląsku, Harcerki Warszawa
 1972 r., strona 420. Za wolność i lud.

Relacje A. Korczyńskiej, J. Lewickiej, Heleny Wiechuły. Biografia napisana
 przez siostrę Annę Kicównę.

Zestawia z pow. materiałów A. Korczyńska

Katowice, sierpień 1978 r.

Janeyk ch

Relacja o nieżyjącej uczestniczącej w walkach o niepodległość

ROMANA NOWAK

I. Dane osobiste

1. Romana Nowak z domu Kicówna - Nowakowa
2. Ur. 24. listopada 1914 roku Brzesko woj. Krakowskie Rosstrzelana 20.10 1943r w Oświęcimiu.
3. Córka Feliksa i Eugenii z d. Bogacz.
4. Ojciec kierownik szkoły w Katowicach.
Iłeczna rodzina 3-siostry nauczycielki.
5. Wykształc. średnie-nauczycielka w Gorkach, Pawłowicach i Piotrowicach na Śląsku.
Wesoła, o dużych zainteresowaniach społecznych, od dzieciństwa wyrosła w ZHP, w okresie pracy nauczycielek organizowała drużyny harcerskie i życie kulturalne we wsiach gdzie była zatrudniona. Bardzo religijna.
6. Adres siostry Anna Kicówna Gliwice ul,

II. Okres przedwojenny do 1. IX. 1939 r.

1. 6 sierpnia 1939 roku wyszła zamąż za Klemensa Nowaka urzędnika Wydziału Pinasowego w Katowicach, por. wojsk polskiego, który zginął pod Katyńm.
2. Przeszkolenie harcerskie PDOK.

III. Okres okupacji do maja 1945 r.

1. W czasie okupacji nie pracowała zawodowo. Prowadziła tajne nauczanie bez reszty była oddana pracy konspiracyjnej.
2. Po powrocie z przymusowej ewakuacji w październiku 1939 roku stała się jedną z czołowych działaczek tajnej pracy harcerskiej w Piotrowicach Śl., które od listopada 1939 roku należały do czołowych ośrodków pracy SZP-ZWZ-Ak.
W pracy harcerskiej współpracowała z Janiną Lewicką i Adelą Korczyńską z konspiracyjnej Komendy ZHP na Śląsku, w listopadzie 1939 roku zaprzysiężona łączniczką dr Bolesława ~~Wigand~~ ^{Wigand} szefa służby sanitarnej SZP od 1941 roku ~~składająca~~ ^{łączniczka} do spraw Śląska między delegaturą a Komendą.

3. Jeździła jako łączniczka na tereny saclajiańskie do Bogumina i Jabłonkowa, do Zagłębia komunikując się z melinami gdzie przebywał dr Wiechuła, przewoziła rozkazy, pieniądze, prasę a nawet broń, organizowała spotkania dr Wiechuły z ludźmi z konspiracji. Pod koniec 1939 roku musiała się ukrywać, KM
4. Brak danych - potocznie nazywana Roma lub Ramona.
5. Z końcem 1942 roku zmuszona do ukrywania się wskutek poszukiwania jej przez gestapo. Została aresztowana w kwietniu 1943 roku pod Żorami w Osinach. Osadzona w śledczym więzieniu w Mysłowicach, torturowana nie wydała żadnych sobie bardzo licznych kontaktów terenowych. Przewieziona do dyspozycji katowickiego gestapo w Oświęcimiu przetrwała tam dalsze okrutne badania w Politische Abteilung - w Oddziale politycznym. Między innymi osławioną huśtawkę Bogera. Chorowała na tyfus, przebywała jako więzień polityczny nr 40791 w bloku 2-A-X-21. Ostatni list rodzina otrzymała 25 września 1943 roku. Została rozstrzelana z wyroku sądu doraźnego 20 października 1943 roku.

Źródła; ZW Janke Śląsk podziemny, Żywota Krystyna - Przetykań Oświęcim
 ZW Janke W Armii krajowej w Łodzi i na Śląsku, Harcerki Warszawa
 1972 r., strona 420. Za wolność i lud.

Relacje A. Korczyńskiej, J. Lewickiej, Heleny Wiechuły. Biografia napisana przez siostrę Annę Kicówną.

Zestawiła z pow. materiałów A. Korczyńska

Katowice, sierpień 1978 r.

II. Materiały uzupełniające relację:

- Wypis z książki pt. "Przeżycia Oświęcim", autor: Krystyna Zyculska, Msp, oryg. bez podpisu. K. 1, s. 1.
- Wyciętek z gazety "La Wolność i Lud" - art. Jenezo Nalepy. Przepisany na maszynie. Přebitka. Oryg. K. 1, s. 2.

Autor - Krystyna Zywska

W tym czasie poznałam Romę. Była nauczycielką ze Śląska. Przebywała długo w obozie. Wyszła z rewiru po wielu chorobach. Wysoka, smukła, zdawałoby się - przeźroczysta. Tylko oczy olbrzymie, niebieskie pozwalały się domyśleć jakiejś ogromnej męki. Roma opowiadała mi o swoich przesłuchaniach w Oświęcimiu. Mimo, że byłam kilka miesięcy na Pawiaku, nie mogłam tego słuchać. Mówiła o kole tortur, z którego zdejmowali ją zawsze poływą, nieprzytomną. Mówiła o chorobach, które przeszła. Nie mogłam zrozumieć, że po tym wszystkim żyje. Była już przecież 8 miesięcy w obozie. Dostawała jednak mnóstwo paczek - 3,4 tygodniowo. I teraz szybko wracała do zdrowia. Przekupywała blokową, dzięki czemu mogła siedzieć na koi nie poganiana jak my, faworyzowana przez sztabowe. Po kilku tygodniach powiedziała mi: - No najgorsze mam już za sobą, teraz wierzę, że przetrzymam. Przeszłam już to wszystko, co oni wymyślili, by człowieka wykończyć. Obecnie już wiem, że muszę żyć. - Tego dnia podczas apelu wieczornego zajechała na Lagerstrasse czarna karetka. Jakiś gestapowiec wyskoczył przed naszym blokiem i podszedł do blokowej. Zamarliśmy w przerażeniu. Po chwili wywołali numer Romy. Roma oderwała się od szeregu i poszła wolno w stronę karetki. I nie wróciła. W tym czasie, gdy leżała na rewirze, badano przez nią pośenione "przestępstwo". Ktoś tam podobno wpadł z jej sprawy. Mówiono, że uczyła dzieci /po polsku/ polskiego; doszli do wniosku, że Roma żyć nie może, nawet w obozie. Po jej śmierci przychodziły wciąż do niej paczki. Na wolności wierzono, że to ona je zjada.

11/2

Wycinek z gazety "Na wolność i lud".

Oś pana Jerzego Halepy z Knurowa ul. Zwycięstwa 20.

KIM BYŁA ROMANA NOWAK?

Niedawno obchodziliśmy 30 lecie wyzwolenia przez Armię Radziecką obozu koncentracyjnego Oświęcim-Brzezinka. Jako były więzień polityczny tego obozu b. członek ZBWP a obecnie ZBoWiD i stały czytelnik naszego tygodnika ZW i L., chciałbym podzielić się pewnym wspomnieniem dotyczącym Romany Nowak bohaterskiej więźniarki aresztowanej z początkiem roku 1943 i osadzonej w słynnym bloku 2 a.

Pamiętam dni kiedy wywoływano ją do kolejnego przesłuchania, jej głośne wypowiedzi pod adresem gestapowców, za które płaciła okropnym prześladowaniem i torturami.

Być może odezwą się może inni więźniowie, którzy zechcą do swych relacji coś dodać od siebie. Uważam za swój obowiązek zebrać bliższe dane o tej dziewczynie. Prawdopodobnie pochodziła z Katowic, względnie okolicy, a być może nosiła inne nazwisko, pod jakim znaleźmy ją.

Przybyłem transportem do Oświęcimia w lutym 1943 r. Ulokowano nas na bloku 2a. W jednym końcu bloku kobiety - było ich około 50. Pod wieczór przechodził jeden z katów i wymieniał numery więźniów którzy następnego dnia mieli stawić się na śledztwa w bloku "Politische Abteilung" usytuowanym naprzeciw pieca krematoryjnego. Wywoływano ich celowo już poprzedniego dnia, aby noc pełna strachu załamała psychicznie przesłuchiwanym. Śledztwo takie trwało nieraz kilka a nawet kilkanaście dni. Zależało to często od nastawienia więźnia.

Romana Nowak znalazła się wśród ~~niebezpieczniejszych~~ najodporniejszych. Zarzucono jej nie tylko udział w organizacji konspiracyjnej, ale i organizowanie i magazynowanie broni dla ruchu oporu. Kiedy widzieliśmy ją po raz ostatni, nie mogła już chodzić o własnych siłach. Prowadziły ją na przesłuchanie współwięźniarki.

Co stało się z nią potem - nie wiem.

Może któryś z kolegów - współwięźniów zechciałby w tej sprawie skontaktować się ze mną.

Jerzy Halepa

J. 247/WSK

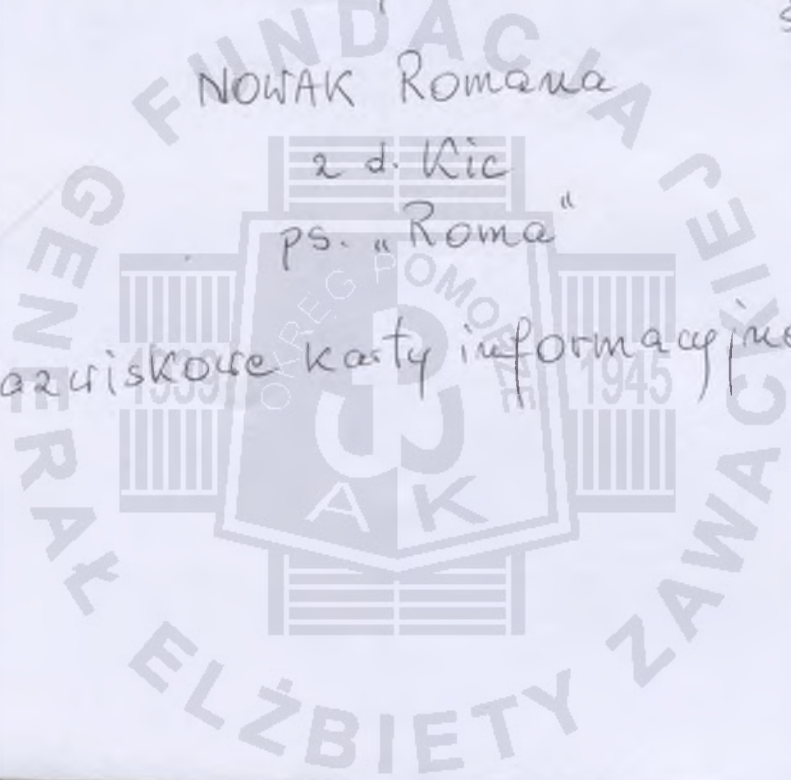
242- AK
śląsk

NOWAK Romana

z d. Kic

ps. "Roma"

V. Nazwiskowe karty informacyjne: 3

† KIC-NOWAKOWA ROMANA

źródła: Nauczyciele śląscy polegli i zamordowani w latach hitlerowskiej okupacji - Kędryna, Szefer, ŚIV-K-ce, 1971, str 66.

Kic-Nowakowa Romana ur 24 listopada 1914 r. Absolwentka Seminarium Nauczycielskiego w Nowej Wsi/Wirek/. W 1935 r rozpoczęła pracę w zawodzie Nauczycielskim. początkowo uczyła w szkole podstawowej w Nikołowie, następnie w Górkach pow. pszczyński, potem w Rawłowicach Śląskich pow. rybnicki. W październiku 1939 r powróciła na teren woj. śląskiego biorąc udział w ruchu oporu / Szare Szeregi/. Prowadziła tajne nauczanie w Piotrowicach /obecnie Katowice-Piotrowice/. Aresztowana została na początku 1943 r i uwięziona w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu /nr obozowy 40791/, gdzie zginęła. /Mat.ZNP nr /

Wzianka u mel Lewickiej

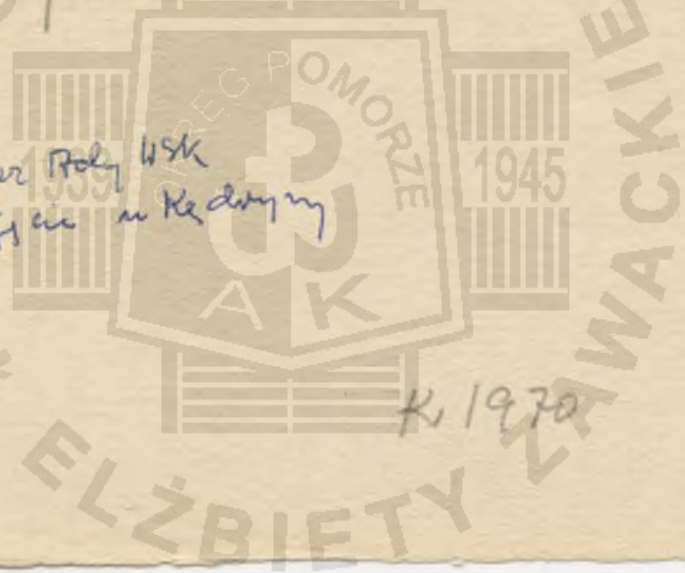
rel 174 51

2 od. Ricó wna

+ Nowak Romane
podoba Dillekte

Słpstk.

by kar 170ly 45k
zaly ac w Ke dny ny

K. 1970

Ł.

Ś L A S K

"N N" KIC-NOWAKOWA Romana

KURIERKA Kom.Obw.ZWZ-AK. Aresztowana 43 r.
Rozstrzelana w Oświęcimiu.

Źr. Mat, do Słown. Biograf. "Harcerki"

Totum nostrum Myslowce

+ Nowak Romana z d. Kiciówna
"Roma"

247

ARCHIWUM
Elżbety Zawackiej
poz. 174 Skask
data wpływu VII 1978

NOWAK ROMANA

